

# 6

## BRYGGER J.C. JACOBSEN SOM MUSEUMSMAND

### NATIONALHISTORISKE MUSEER I EUROPA OG DERES BETYDNING FOR FREDERIKSBORG

AF DIREKTØR METTE SKOUGAARD  
OG MUSEUMSINSPEKTØR  
THOMAS LYNGBY  
FREDERIKSBORGMUSEET

Brygger J.C. Jacobsen stående i vinterhaven i sin bolig på Carlsberg. Mikroskopet, kolberne og bøgerne på bordet refererer til den videnskabeligt funderede ølbrygning.

Malet af August Jerndorff i 1886.

Olie på lærred. 164 x 111 cm.

Frederiksborgmuseet inv.nr. A 2644.

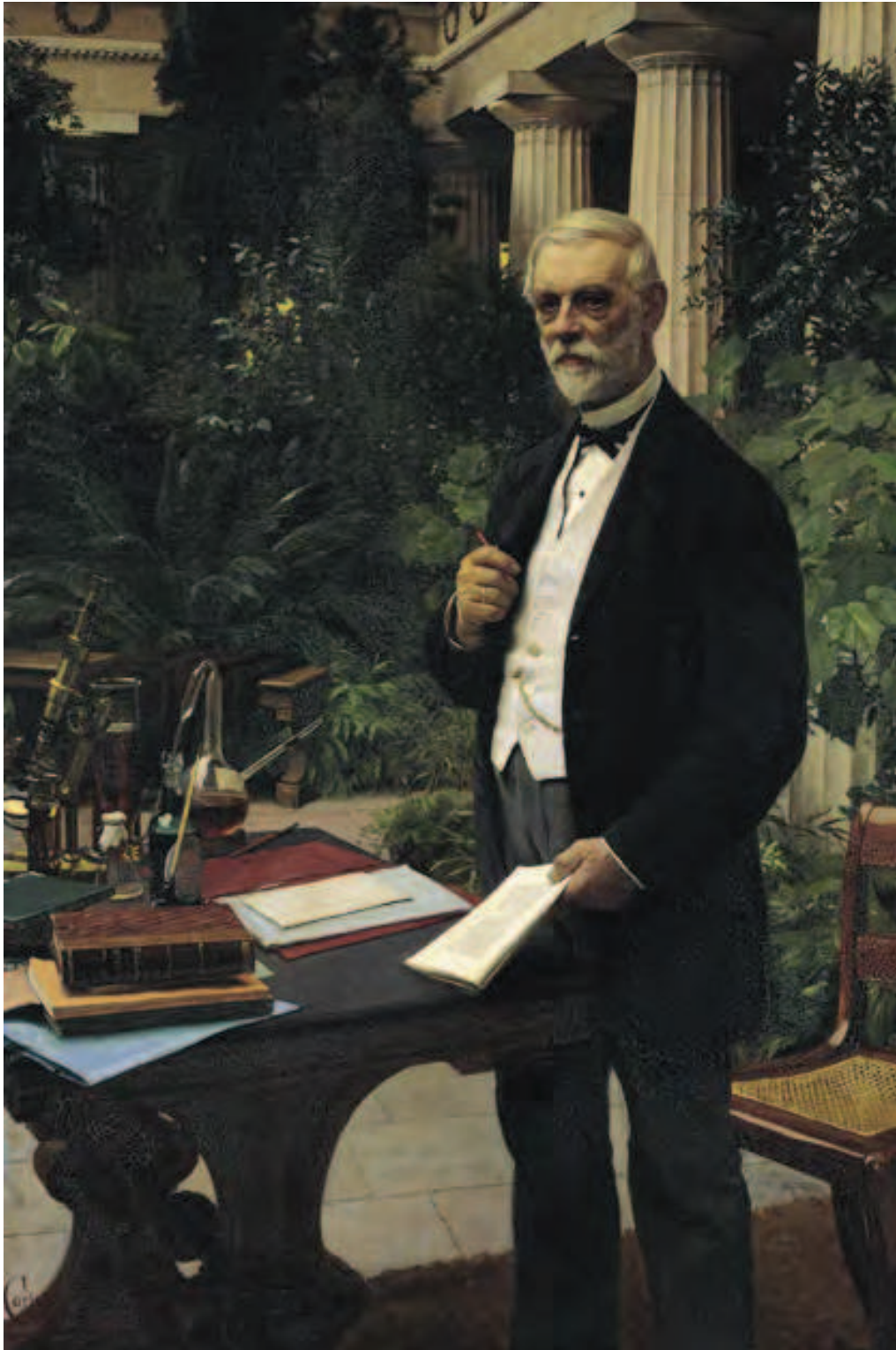
Foto: Ole Haupt.

Tidligt på året 1877 tog det store arbejde med at genskabe og genindrette det brændte Frederiksborg et kvantespring. Som så ofte var det i en samtale mellem brygger J.C. Jacobsen og genopbygningens arkitekt, professor Ferdinand Meldahl, at det slog gnister, og hele projektet kom ind i en ny gænge: Under et besøg i Meldahls embedsbolig på Charlottenborg præsenterede bryggeren sin dristige plan om at indrette slottet til museum. Dette for Frederiksborg så afgørende øjeblik har arkitekten skildret i sine optegnelser:

”Jacobsen ... satte sig henne i Kakkellovnskrogen i min lille Stue og sagde: ”Hør, jeg har en Tanke, hvad siger De der-til? Jeg kunde have Lyst at give Midlerne til Kongefløiens indre Istandsættelse. Hvor meget koster det?” Jeg henkastede da: ”Et Par Hundrede Tusend”. ”Nei, det er ikke muligt!” men jeg fastholdt det. Han udviklede nu for mig sit Projekt, at han vilde søge Kongens Tilladelse til at gjøre Frederiksborg Slot til et Nationalmuseum af saadan Art, at enhver Dansk, der betraadte det, ved det, han der fik at se, og det, han blev mindet om, skulde gaa derfra med styrket national Følelse. Vi skulde derfor søge at samle Gjendstande, som kunde minde os om Fortiden, og ved Kunstens Hjælp se i Maleri og Plastik at faa Fremstillinger af berømmelige Begivenheder og Personer, som kunde føre Folket til at lære og mindes sin Historie.”

Frederiksborgs brand lå godt og vel 17 år tilbage. De kobberdækkede tage og spir spejlede sig atter i Slotssøens vand, og når man trådte ind i den indre slotsgård, bød Marmorgalleriets gudebilleder på ny festligt velkommen – de genskabte statuer og relieffer var ganske vist støbt i zink, men de var med til at give slottet dets velkendte ydre tilbage. Indenfor var man også i gang. Slotskirken var for længst blevet genindviet, nemlig den 28. august 1864. Af de øvrige pragtrum fra Christian IVs tid var Kongens Bedekammer allerede genopstået, og Rosen og Riddersalen godt på vej.

Frederiksborgsagen havde mobiliseret indbyggere i hele landet, hvis støtte var blevet kanaliseret til Genopførelseskomiteen via indsamlinger og overskuddet fra det såkaldte Kunstflidslotteri, som fremtrædende kunsthåndværkere udformede gevinster til. En ganske særlig rolle spillede brygger Jacobsen med ideer og generøse donationer. Fra begyndelsen havde han været optaget af, hvordan man skulle genindrette slottet indvendig. Allerede i 1860 havde bryggeren taget initiativ til en konkurrence om, hvordan





Riddersalen på Frederiksborg, malet af Heinrich Hansen i 1858, året før slotsbranden. Kunstneren har på lærredet rekonstrueret Trompeterstolen, der var fjernet, da billedet blev udført. Heinrich Hansens og F.C. Lunds malerier, udført umiddelbart før branden, fik stor betydning for den efterfølgende rekonstruktion af Christian IV-interiørene i Kongens Bedekammer, Riddersalen og Rosen.

Olie på lærred. 36,5 x 55,5 cm.  
Frederiksborgmuseet inv.nr. A 478.  
Foto Kit Weiss.

Bedekammeret bedst kunne rekonstrueres. Og han havde også selv grebet direkte ind i genskabelsen ved i 1863 at sætte Carl Bloch i gang med at parafasere det gamle rums malerier af Jesu livshistorie i en ny billedserie. Meldahl tegnede de første år efter branden planskitser til en ny kongebolig på slottet. Men da Frederik VII døde, og kongehusets interesse for engang i fremtiden atter at bruge Frederiksborg som residens syntes mindre, blev endemålet mere diffust. Det satte imidlertid ikke aktiviteterne i stå. Og indtil videre var der nok at tage fat på med genskabelsen af de tidligere nævnte Christian IV-interiører. Det hændte, at dødvande truede, men så stod konstellationen mellem Meldahl og Jacobsen parat og fik atter bragt arbejdet i fremdrift. Under et middagsselskab i efteråret 1874 spurgte Jacobsen pludselig Meldahl, hvad det ville koste at restaurere Riddersalen. Da Meldahl svarede 100.000 rd., og at Kunstflidslotteriet kunne dække det halve, tilbød Jacobsen på stedet at give den anden halvdel – og siden hen, da lotteriet endnu ikke havde tilvejebragt tilstrækkelige midler til at svare sin del, lagde Jacobsen også ud for resten. Rekonstruktionen af Rosen, der havde været en langvarig proces, blev ligeledes revitaliseret i 1876, da bryggeren donerede 20.000 kr. Der hele kan virke impulsivt – den løftede stemning ved et middagsselskab etc. – men det var bestemt ikke tilfældigt. Bryggeren havde sans for det afgørende øjeblik, dér hvor mulighederne åbnede sig, og han med størst effekt

kunne dreje udviklingen i den retning, han drømte om. Momentets moment. Når han lod sine ideer springe som champagne, lå der års gærende overvejelser bag. I det følgende skal vi grave et spadestik dybere og se på nogle af de oplevelser, der havde modnet bryggerens store plan, ikke mindst på hans rejser i Europa, hvor han var en flittig gæst på udstillinger og museer. Bryggeren interesserede sig ikke kun for danmarkshistorien, men var optaget af alle de europæiske landes historie, og hvordan nationalhistorien kunne knytte sig til bygninger og genstande.

#### GRIPSHOLM

På sin 75-års fødselsdag, den 2. september 1886, lod bryggeren champagne springe i bogstaveligste forstand. Ikke ved noget stort selskab, men ganske alene på et hotel i den lille svenske by Mariefred, ca. 60 km vest for Stockholm. Han var sejlet hertil om formiddagen med skib over Mälaren fra Stockholm – en smuk sejltur, men også lidt lang og trættende, skrev han i et brev til sin hustru, Laura Jacobsen. Derfor var han gået til hotellet og havde bestilt et tre-retters måltid med dessert. Dertil nød han en

Gripsholm Slot ved Mälaren.  
Malet af Olof Hermelin  
i 1875.  
Olie på lærred. 63 x 86 cm.  
Nationalmuseum, Stockholm.



Hertug Karls Kammer på Gripsholm.  
Malet af Hanna Winge i 1883.  
Olie på lærred. 39 x 60 cm.  
Nationalmuseum, Stockholm.

MODSTÅENDE SIDE:

Rum i kongefløjens stueetage efter  
indretningen af Det Nationalhistoriske  
Museum. Meldahl havde sendt  
C.N. Overgaard på studietur til  
Gripsholm, hvor Hertug Karls Kammer  
synes at have inspireret kunstneren.  
Gengivelse af foto fra bogen *Denkmaeler  
der Renaissance in Daenemark*, udgivet  
af Ernst Wasmuths forlag i Berlin, 1888.

halv flaske champagne, mens han skålede og tænkte på familie og venner i Danmark – vel vidende, at det blev gengældt hjemmefra her på fødselsdagen. Efter middagen gjaldt det udflugtens egentlige mål: et besøg på Gripsholm Slot. Jacobsen skriver således i sit brev til Laura:

”Jeg var ... ypperligt oplagt til at nyde Besøget paa og Studiet af det herlige Slot, hvor jeg, som altid, mindedes vort første Besøg der for nogle og tyve Aar siden kort efter Frederiksborgs Brand, hvor den Tanke først opstod hos mig, som jeg udtalte, at et saadant National-historisk Museum som dette, kunde og burde Frederiksborg maaske engang i Tiden blive for Danmark. Men dengang var dette kun et fromt Ønske, thi da levede endnu Frederik d. 7<sup>de</sup>, som vilde boe paa Slottet med Grevinden, naar det blev gjenopført. At denne Hindring saa hurtigt skulde forsvinde, kunde man jo ikke ane, og endnu mindre kunde jeg ane, at min borgerlige Virksomhed skulde udvikle sig i en saadan Grad, at jeg skulde kunne blive Redskabet til hin patriotiske Tankes Virkeliggjørelse!”







Rigssalen på Gripsholm.  
Malet af Axel Malmgren i 1879.  
Olie på lærred. 41 x 64 cm.  
Nationalmuseum, Stockholm.

Drabantsalen på Gripsholm.  
Malet af Johan Robert Nilsson i 1881.  
Olie på lærred. 33,5 x 24,5 cm.  
Nationalmuseum, Stockholm.

Allerede i de tidlige 1860ere drømte bryggeren således om et nationalhistorisk museum på Frederiksborg. Et vidnesbyrd fra det afgørende besøg på Gripsholm findes i slottets gæstebog, hvor man under sommeren 1863 finder hans sirlige signatur: ”J.C. Jacobsen. Brygger fra København”.

Gripsholm Slot er som et prisme for Sveriges historie. Helt tilbage fra middelalderen har generationer af svenske konger, dronninger og andre centrale skikkelser indrettet sig og levet på slottet, så deres spor endnu opleves, når man går fra rum til rum og ser samlingerne af møbler, malerier, gobeliner med videre. Historierne om slottet og dets beboere var kort før bryggerens første besøg blevet samlet af Octavia Carlén i en handy guidebog, der også indeholdt et katalog over portrætsamlingen. Som forfatter til flere historiske romaner og rejsebeskrivelser forstod hun at levendegøre historien og forbinde den til stedet. Mon ikke bryggeren, der altid satte sig systematisk ind i de steder, han besøgte, havde erhvervet og læst bogen? Ellers har han givetvis kendt historierne andetsteds fra eller fået dem fortalt på stedet.





Fra Galerie des Croisades  
på Versailles. Louis-  
Philippe i billedets midte  
med de sorte benklæder  
viser sit nye museum frem  
for sin svigersøn,  
Leopold I af Belgien,  
og den kongelige familie i  
juli 1844.  
Malet af Prosper Lafaye.  
Olie på lærred.  
60 x 85 cm.  
Foto: RMN  
(Château de Versailles).

Den mægtige drost, Bo Jonsson Grip, færdiggjorde i 1383 sit borganlæg, hvor han blandt andet modtog sin konge, Albrecht af Mecklenburg. Blandt middelalderens ejere kan også nævnes den nordiske unionsdronning Margrete og rigsforstander Sten Sture d.æ., der søgte at løsrive Sverige fra de danske kongers overhøjhed. Da Gripsholm kom i Gustav Vasas eje, rev han den gamle herreborg ned og erstattede den med et slot. En af hans sønner, hertug Karl, den senere Karl IX, ændrede slottets middelalderpræg til renæssance. Bryggeren har utvivlsomt set det bevarede kammer fra hertug Karls tid. Rummets lofter er bemalede med blomstermotiver ligesom fyrretræspanelerne med nagelfaste bænke og en indbygget alkove. Hertug Karls Kammer gav siden hen inspiration til udsmykningen af en af Frederiksborgs museumsstuer. Et andet stemningsfuldt og inspirerende rum udgjorde Rigssalen med de indfældede portrætter af Gustav Vasa og hans samtids europæiske regenter. Tilsvarende blev Riddersalen på Frederiksborg ved museets åbning udsmykket med portrætter af Christian IV, hans søn, den udvalgte prins Christian, og andre europæiske regenter fra 1600-årene.

Men Gripsholms historie ophørte ikke med renæssancen. Karl X Gustavs enkedronning, Hedvig Eleonora, lod arkitekten Nicodemus Tessin d.y. indrette en del af Gripsholm i barokstil, og siden fulgte under Gustav III arkitekterne Erik Palmstedt og Jean Eric Rehns rumsuiter i deres karakteristiske overgangsstil mellem rokoko og nyklassicisme. Førstnævnte stod bag det elegante hofteater, som Jacobsen givetvis også så på sine besøg.

Men det er ikke kun byggeaktiviteterne, der spænder over århundreders historie. Rumene har været scene for dramatiske og skelsættende begivenheder i Sveriges historie. Gustav Vasas sønner, Erik XIV og Johan III, holdt på skift hinanden i fangenskab på slottet, mens de selv regerede. Fra Gripsholm flygtede Gustav II Adolfs enke, dronning Maria Eleonora, i 1636 til Danmark; senere var det Gustav IV Adolf, der var interneret, og det var i slottets Konseilsal, at han december 1809 underskrev erklæringen om, at han abdicerede. Foruden disse og mange andre fortællinger, som bryggeren kunne rekapitulere, når han gik gennem kongernes og dronningernes møblerede værelser, var der alle de mange andre svenske mænd og kvinder, som var nærværende på de mange portrætter fra den kongelige malerisamling. Portrætterne var siden 1700-årene blevet magasineret på Gripsholm, når de ikke længere var aktuelle at have hængende på Drottningholm og andre kongelige slotte – en parallel til den funktion, som Frederiksborg fik ved overgangen mellem 17- og 1800-årene. I 1866 kom portrætsamlingen på Gripsholm under det svenske Nationalmuseums overopsyn, men slottet var og er stadig en kongelig residens med sine møbler og mange andre genstande.

Sammenhængen mellem historiske interiører, skelsættende nationale begivenheder og en portrætsamling, som fandtes på Gripsholm, var et udgangspunkt for bryggerens længe nærede drøm om museet på Frederiksborg. Derfor gik han massivt ind i rekonstruktionen af Christian IV-interiøerne. De var væsentlige for at forbinde slot og museum til en helhed à la Gripsholms. Hvad der endnu manglede på Frederiksborg, var en nationalhistorisk samling af malerier, møbler og andre genstande. Kort efter lanceringen af sin dristige tanke skrev bryggeren således i et brev til Meldahl:

”Jeg tænker nærmest paa Gripsholm som Forbillede, men for at tilveiebringe et Indtryk, der ligner det, som Gripsholm gjør, kommer det først og fremmest an paa, om der kan tilveiebringes et tilstrækkeligt Antal af passende Museumsgjenstande, der have historisk Interesse og Betydning.”



#### VERSAILLES

I drøftelserne om det nye museum på Frederiksborg refereredes også tit til et andet prægnant, musealiseret kongeslot: det franske Versailles, der under enevælden havde været det mest overdådige slot i Europa. Efter Julirevolutionen i 1830 havde den nye, borgerligt orienterede konge, Louis-Philippe, besluttet, at det nu ikke kun skulle være kongerne, der blev glorificeret på slottet, men alle franske, og i 1837 åbnede Les Galleries Historiques i en nyindrettet del af slottet.

På sine rejser besøgte bryggeren Versailles – første gang i 1855, hvorfra han skrev hjem om museet, ”hvor i hele Frankrigs Historie saa at sige kan læses i Malerier og Billedverker. – Enhver mærkelig Begivenhed, enhver berømt Personlighed finder man her afbildet” – og han fortsatte ”Det er unægtelig en storartet Maade at skrive Historie paa, som ikke kan blive uden Indflydelse paa Folket. – Ludvig Philip, som har skabt dette Galleri fortjener Tak derfor”. Bryggeren glædede sig også over, at fontæner og springvand i det storslåede haveanlæg sprang netop denne dag.

Det nuværende Versailles blev bygget af Solkongen, Ludvig XIV. Kongen havde som barn opholdt sig en del på et ældre jagtslot, der lå her, og var blevet knyttet til stedet. Da han ledte efter den ideelle placering for et nyt, stort prestigeslot, faldt valget på Versailles, hvor det nye anlæg opførtes. Denne historie er nærmest parallel med Christian IVs forhold til det gamle Frederiksborg og hans opførelse af det nye.

Versailles var en symbiose mellem et kongeslot og et nationalhistorisk museum. De største og mest stor-slåede repræsentative gemakker og kongelige suiter stod tilbage som et minde om slottets historie, mens nogle af de rum, hvor prinser og ledende hoffolk havde boet, var blevet indrettet til det nye museum. Louis-Philippe havde ladet franske slotte gå igennem for malerier, statuer, buste og relieffer, der fremstillede centrale personer og begivenheder – og da de indsamlede værker ikke var tilstrækkelige til at vise alle aspekter af det franske folks historie, blev de suppleret med nye bestillinger. Der blev udført kopier af monumenter af nationalhistorisk betydning, eksempelvis gipsafstøbninger af de kongelige grave i Saint-Denis-katedralen. Sådanne kopigenstande skulle siden hen også blive et islæt i Jacobsens museum. Det første, man mødte, når man på bryggerens tid trådte ind på Frederiksborgmuseet, var afstøbninger af de to jellingestene, og der blev efterhånden også bestilt flere andre kopier af middelalderlige gravmæler.

I Versailles' nygotisk udsmykkede Salles des Croisades kunne bryggeren opleve korstogenes vigtigste begivenheder på store, nye historiemalerier, som Louis-Philippe havde ladet bestille. Korsridderne var repræsenteret med en frise, der viste deres våbenskjolde. Blandt de spektakulære genstande var også porten til Johannes-ridderens hospital på Rhodos, som Louis-Philippe havde fået som en gave fra sultan Mahmoud II. I det 120 meter lange Galerie des Batailles fandtes historiemalerier af de vigtigste slag i Frankrigs historie side om side med buste af de store feltherrer. Her var alt fra den frankiske kong Chlodovechs sejr over alemannerne ved Tolbiac i 496 til en række af Napoleonskrigenes skelsættende slag.

Louis-Philippes museumskoncept havde afgørende betydning for bryggerens og Meldahls ideer. På sin første skitse til museet skrev arkitekten, at den var et bud på ”hvordan man kunde indrette og istandsætte en Del af Frederiksborg Slots Kongefløis Lokaler, saaledes at de, alt imedens de stilledes til Hs. Maj. Kongens Raadighed, samtidig kunde danne et historisk Galleri-Museum, der kunde give et Billed af Danmarks ældre og nyere Historie, og som i kommende Tider kunde udvides, hvorved der saaledes vilde skabes et Slags dansk Versailles.”

Og det var ikke kun ved udstillingsprincipperne, at Frederiksborg kunne spejle sig i Versailles. Louis-Philippes museum havde været med til at give den franske historie et nationalt perspektiv, der skulle samle folket i nutiden og forbinde det med fortidens bedrifter, så det i fællesskab kunne skabe sin egen gløvedyrdige fremtid. Denne nationalromantiske idé var bundfældet i bryggerens bevidsthed, og den lyser ud af alle hans drømme om, hvad Frederiksborg var og kunne blive til – lige fra de første vage forestillinger, som han må have drøftet med Laura på Gripsholm, over lanceringen i kakkelovnskrogen hos Meldahl til den endelige programatiske formulering af museets formål:

”Et saadant Samliv med Fortidens Minder vækker og uddanner Folkets historiske Sans og styrker dets Bevidsthed om, at det har haft sin Andel i Menneskehedens almindelige Kulturudvikling, og dermed dets Erkjendelse af de Pligter, som denne Arv fra Forfædrene paalægger de nulevende og de kommende Slægter, og en saadan Bevidsthed og Erkjendelse vil ikke undlade at styrke Folkets Selvfølelse og moralske Kraft, hvortil et lille Folk som vort i høj Grad trænger.”

Til denne historiske vækkelse var den systematiske brug af fabulerende og billeddannende historiemalerier et afgørende værktøj. Bryggeren havde oplevet det på Versailles og arbejdede omkring Frederiksborgmuseets oprettelse utrætteligt på lister over, hvordan en total billedfremstilling af danmarkshistorien skulle skæres. Disse lister dannede udgangspunkt for en række af museets tidlige bestillinger af historiemalerier. Man må begræde, at snæversynede historikere efter bryggerens død satte en delvis stopper for realiseringen af dette projekt, der i dag ville have været et enestående monument over 1800-årenes brug af historien til at opbygge fællesskabsfølelse i den nye danske nationalstat.



#### FREDERIKSBORG

Frederiksborg er som Gripsholm et prisme for den nationale historie. Med rødder tilbage i middelalderen og nogle af dens fornemste adelslægter, så som Hvide, Brok, Ulfeldt og Gøye, var herregården Hillerødsholm i 1560 kommet i kong Frederik II's eje og blevet et slot med det nye navn Frederiksborg. Christian IV havde revet det meste af det gamle slot ned for at gøre plads til sit eget, som skulle blive Nordens største renæssanceanlæg. Senere konger havde også bidraget, eksempelvis Christian V med sin audienssal i barokstil.

Slotskirken havde under enevælden dannet ramme om den nye kroningsceremoni, de såkaldte salvinger, og i 1693 blev Ridderordenskapellet indrettet. Hen imod 1700-årenes slutning blev de kongelige besøg på slottet mere sjældne, og som på Gripsholm magasineredes en del af den kongelige portrætsamling på stedet. Kongerne vendte dog tilbage i 1800-årenes midte – Christian VIII med regelmæssige jagtselskaber, og Frederik VII gjorde atter Frederiksborg til en kongelig residens indtil den ulykkelige brand i 1859.

Guldalderens kunstnere yndede at give Frederiksborg et idyllisk eller dramatisk skær.

Her har J.C. Dahl omkring 1814 skitseret en solnedgang over slottet med en rytter i forgrunden.

Olie på pap. 16 x 23 cm.

Frederiksborgmuseet.

inv.nr. A 4575.

Foto: Lennart Larsen.

Frederiksborg har dannet ramme om skelsættende begivenheder i danmarkshistorien. Foruden spektakulære kongelige ritualer, først og fremmest salvingerne, dannede Frederiksborg eksempelvis ramme om Frederik III's storladne fest for Karl X Gustav umiddelbart efter den for Danmark så skæbnsvangre fred i Roskilde i 1658. I 1716, da Peter den Store under Den Store Nordiske Krig kom til Danmark for at forhandle om en dansk-russisk alliance, inviterede Frederik IV zaren til Frederiksborg, og i 1720 blev den fredsftale, der afsluttede krigen for Danmarks vedkommende, underskrevet på slottet.

Frederiksborg passede perfekt til den nationalromantiske forestilling om, at historie, sted og folk var organisk forbundne størrelser. Frederiksborg blev et symbol på danmarkshistorien, navnlig Christian IV's æra, der i Danmark næsten fik samme betydning som middelalderen i andre lande. Perlerækken af bevarede bygningsværker, som kongen havde ladet opføre, hans mange initiativer inden for krig, handel, kunst og kultur – denne foretagsomhed og stræben efter det ypperste, der ofte førte til tilsvarende store nederlag, var medrivende og let at identificere sig med i en tid, hvor danskerne følte, at deres nation var større end dens aktuelle geografiske omfang efter tabet af Norge i 1814 og hertugdømmerne i 1864.

Guldalderens store malere og forfattere – Johan Christian Dahl, Christen Købke, Christian Winter, Johan Ludvig Heiberg og mange flere – genfortryllede slottet med deres kunst. Stimuleret af billeder, der blev masseproduceret som litografier, og digte blev Frederiksborg et udflugtsmål både i tankerne og i virkeligheden. Her var smukt med mulighed for at rekreere og få dejlige oplevelser, som man siden kunne tænke tilbage på. Herved blev man forbundet med de danmarkshistoriske begivenheder og personer, som man blev mindet om, når man gik rundt ved og på slottet. Den nære subjektive verden og det personlige smeltede sammen med den fælles og mere imaginære nation – ”jeg” og ”vi” kunne opleves som meningsfuldt forbundne aspekter af samme identitet.

J.C. Jacobsen gæstede livet igennem Frederiksborg ved jævnlige besøg. Allerede som barn havde hans forældre vist ham slottet. Hans far, Chresten Jacobsen, elskede sit fædreland. Som ung mand havde han den 2. april 1801 været om bord på et af de danske fartøjer, der under slaget på Reden søgte at forsvare hovedstaden mod den overmægtige engelske flåde. Det var således allerede i de tidlige år, at bryggerens særlige forhold til Frederiksborg blev grundlagt. Han fortalte senere til Meldahl, at han for altid var blevet knyttet til slottet, da han en stille sommernat i sin ungdom havde hørt slottets klokker klinge ud over søen. Og Jacobsen havde haft mange af den slags romantiske oplevelser på udflugter til Frederiksborg. Juli 1868 underholdt han eksempelvis sin søn, Carl Jacobsen, om en glødende solnedgang over slottet, som han havde oplevet fra Jægerbakken sammen med Laura og nogle venner.

Når Jacobsen på sine rejser så slotte, der var indrettet som nationalhistoriske museer, var Frederiksborg den oplagte hjemlige sammenligning. Slottets brand, tronskiftet i 1863 og hans voksende formue fik langsomt brikkerne til at falde på plads, så han på det helt rette tidspunkt kunne lancere den dristige plan om et nationalhistorisk museum. Dette øjeblik var kommet i 1877.

I krydshuset i kongefløjens stueetage samlede man i begyndelsen af 1900-årene flere af museets middelalderlige kopigravmæler. På gulvet står Frederik Is gravmæle udført efter originalen fra Slesvig Domkirke, til venstre op ad væggen er en afstøbning af Knud Gyldenstjerne og Jytte Podebusks gravsten fra Aarhus Domkirke. Før stuen i 1957 blev indrettet til billet salg, fjernedes gravmælerne.  
Malet af Jacob Hansen.  
Olie på træ. 28,5 x 19 cm.  
Frederiksborgmuseet inv.nr. A 9398.  
Foto: Kit Weiss.



Meldahl og Jacobsen arbejdede hurtigt. Allerede april 1877 forelå de første skitser fra arkitekten. Kongen og ministrene var positivt stemt. Men der var dog en mistelten, der måtte tages i ed: direktøren for Rosenborgsamlingen og Det Oldnordiske Museum, Jens Jacob Asmussen Worsaae. Han vogtede over sit museumsimperium og fremførte, at det nye museum ville kollidere med de københavnske, der ifølge ham selv allerede dækkede det område, som det nye museum skulle befatte sig med.

Jacobsen søgte at imødekomme Worsaae ved at gøre ham til en del af sit eget projekt. Bryggeren foreslog, at museumsdirektøren ved landets andre samlinger skulle være formand for det nye museum og modtage et fast vederlag, og der blev i det hele taget lagt pres på Worsaae. Under en diskussion mellem Meldahl og Worsaae blandede fabrikant Laurids Peter Holmblad sig og sagde direkte til Worsaae: ”De og vi alle kunne ikke forsvare ikke at hjælpe med til at modtage en saa høihjertet patriotisk Gave.” Worsaae gav sig, men han forblev en noget vrangvillig deltager i arbejdet med at etablere det nye museum.

Lettere var det som nævnt at få tingene til at falde på plads i forhold til kongen og staten. Kabinetsekretær Jens Peter Trap blev mellemmand til kong Christian IX og Indenrigsministeriet og kunne 25. juni meddele, at man fra denne side var indstillet på at tage imod bryggerens tilbud. Kravene var, at Kongefløjen fortsat kunne anvendes ved store højtideligheder i kongehuset, at staten ikke fik økonomiske udgifter til museet, og at Meldahl udarbejdede bygningsplanerne.

Den 5. april 1878 blev museet oprettet ved et kongeligt reskript. Arbejdet med at indrette slottet til museum og erhverve passende museumsgenstande blev drevet fremad af bryggerens gentagne ønske om at se det hele færdigt før sin død. Det rasende tempo fik dog ikke ambitionsniveauet til at dale, tværtimod. I 1880 blev også Prinsessefløjen inddraget i museet og samtidig udvidedes tidsrammen, så museet ikke kun skulle omfatte tiden fra kristendommens indførelse til 1660, men gå helt op til den nyeste tid. Museet påbegyndte traditionen med at bestille portrætter af nulevende personer. Selv den øverste etage, tredje sal, begyndte bryggeren og Meldahl så småt at lægge planer for i 1883.

Et besøg på Frederiksborg skulle være en totaloplevelse. Her var et slot med rod i middelalderen, hvor bygninger og begivenheder mindede den besøgende om en række af danmarkshistoriens centrale personer og epoker. Indenfor fandtes Slotskirken næsten intakt fra Christian IVs tid, og Rosen, Bedekammeret og Riddersalen var genskabt i samme stil. Dertil kom de nye museumsstuer, hvoraf de fleste blev skabt i historiserende renæssancestil, enkelte i ældre stilimitationer, der passede til den historiefortælling om middelalderen, de dannede ramme om.

Historiemalerier fortalte om de vigtige begivenheder, portrætter viste danmarkshistoriens centrale skikkelser. Og de typer af genstande, man indsamlede, spændte vidt. I museets statutter fra 7. oktober 1878 tales der om ”Møbler, Dragter, Rustninger, Vaaben og lignende, baade for de forskjellige Tidens Stil og for berømte Personligheder betegnende Gjenstande.” Inspireret af Gripsholm, men ikke mindst de store udstillinger, for eksempel en række historiske opstillinger på den københavnske Kunst- og Industriudstilling i 1879, skulle det nye museums genstande ar-



rangeres som interiører. Når portrætter, historiemalerier og tidstypiske møbler og genstande således blev opstillet funktionelt, fik besøgende en umiddelbar fornemmelse af fortiden – modsat den effekt, som en systematisk opstilling efter genstandstyper giver. Interiørprincippet passede perfekt til det nye museums bestræbelse på at vække den historiske sans.

Den 17. december 1884 – på 25-års dagen for branden – åbnede museet officielt. Bryggeren nåede således at se sit museum færdigt. Og små to år senere kunne han på hotellet i Mariefred ved Gripsholm, hvor alle drømmene begyndte, sammenfatte sit værk og sit håb for fremtiden i brevet til Laura:

”I det korte Spand af Tid, som jeg kan have tilbage, tør jeg ikke gjøre Regning paa at udrette synderligt mere, men jeg kan trøste mig med, at der er gjort alt, hvad min egen og mine udmærkede Raadgiveres Forstand og Indsigt har formeent, for i kommende Tider at sikkre Bevarelsen og Udviklingen af det, jeg har grundlagt, saa at dette ikke vil døe med mig, men med Guds Hjelp ogsaa vil bære Frugt i Fremtiden.”

Museumsinteriør på Frederiksborgmuseet, stue 31, med portrætter, historiemalerier og genstande, der illustrerer Christian IVs tid.

Malet af Sophus Vermehren i 1910.  
Olie på pap. 28,5 x 39 cm.

Frederiksborgmuseet inv.nr. A 9196.  
Foto: Ole Haupt.